

JULIA CAMERON

EMMA LIVELY

Kaip ugdyti

VAIKŲ

KŪRYBINGUMĄ

„KŪRĖJO KELIAS“
autorės nauja knyga

Alma littera

Trečias skyrius

UŽMEGZKIME RYŠĮ

Vaikui, kuriam sudarytos sąlygos jaustis saugiam, lengviau užmegzti ryšį su jį supančiu pasauliu. Gamta kviečia vaikus bendrauti. Augmenija ir gyvūnija pažadina draugystės jausmą. Tiesiog išėję pasivaikščioti mes daug lengviau jaučiame bendrystę patys su savimi, su kitais ir su aplinka. Visata dosniai prisideda prie kūrybingumo skatinimo. Kuo aktyviau ieškosime jos pagalbos, tuo daugiau jos pasisemsime. Jausdami dėkingumą už gamtos indėlį, tikime Dievą, nesvarbu, ar jį suvokiame kaip „gerą, tvarkingą vyksmą“, ar kaip gero linkinčią Aukštesniąją jėgą. O patyrę tą paslaptinę Aukštesniąją jėgą, užmezgame su ja ryšį ir tampame jos dalimi.

AUGMENIJA

Dažnai Dievą apibūdinu Dylano Thomaso eilėraščio eilute: „Jėga, žaliaisiais gyvybės syvais trykštanti gėlėje.“ Nenutrūkstanti gyvybė gamtoje yra stebuklinga. Stebuklingas jos tvarumas, beribė spalvų ir formų vaivorykštė. Bet koks vaiko prisilietimas prie gamtos pakursto vaizduotę ir nutiesia kelius į begalinius gamtos pasaulio klodus. Drįščiau teigti, kad ryšys su gamtos pasauliu yra ryšys su Dievu ir su savimi.

Pajusti ryšį su gamta gali būti visai paprasta – tai galima padaryti tiesiog išėjus į lauką. Jei gyvenate užmiestyje, tankūs miškai bus turtingi pasakojimų ir legendų, o lygumos atrodys kaip kūrybinių galimybių drobė. Pasodinus sodą aplankys nuosavybės ir atgimimo jausmas. Jei gyvenate mieste, apsilankius parke ar net vietinėje gėlių parduotuvėje jūsų vaiką užplūs ta pati gamtos galia. Skintos bei kambarinės gėlės ir vaikui, ir jums bylos apie augimo stebuklą ir pasakos apie metų laikų ciklus. Užmezgus ryšį su gyvybe ir atpažinus begalę mus supančių gyvybės formų, ugdomas ir vaikų, ir mūsų kūrybingumas.

Kortnė pasakoja užaugusi Viskonsino valstijos miestų priemiesčiuose. Jos kaimynai savo sklypą buvo apsisodinę gervuogių krūmais. Vasarą ji su seserimis rinkdavo uogas, dažnai net per didžiausius karščius apsilvilkusios slidininko kombinezonais, kad nesusidraskytų. Susižavėjusios krūmų dosnumu, jos grįždavo namo ir rankas, ir drabužius išsitepusios violetinėmis dėmėmis. „Vyriausią ir jauniausią iš penkių seserų skiria dvylika metų, – pasakoja Kortnė, – bet gervuogių rinkti eidavom visos. Lyg leisdamosios ieškoti lobio. O jis būdavo saldus ir gardus. Dažnai grįžus namo mama padėdavo iš surinktų gėrybių iškepti gervuogių keksiukus, kurių nunešdavome kaimynystėje gyvenusiai senyvai porai. Pačių kepti keksiukai būdavo tikra prabanga, o kaimynai džiaugdavosi, kad nurenkame gervuoges, ir dėkodami mėgėdavosi rezultatu. Dabar suprantu, kaip jie gyveno varganai. Jiems buvo sunku pragyventi. Tačiau gervuogės nieko nekainavo. Jas rinkdami visi būdavome turtingi.“

Kortnė ir jos seserys su dideliu džiaugsmu prisimena gervuogių rinkimo ekspedicijas. Visos dėžutėje saugo keksų su gervuogėmis receptą. Pati Kortnė tapo konditere. Koks pagrindinis jos kepamas saldumynas? Žinoma, keksiukas su gervuogėmis!

„Man gervuogės – tai tam tikra istorija, – sako Kortnė. – Neabejoju, kad keksiukai su gervuogėmis susilaukė tokio populiarumo dėl mano ryšio su šiomis uogomis, užsimezgusio Hardžių sode. Sakoma, kad meilė irgi turi

skoni. Manau, tai tiesa. Man gervuogių rinkimas būdavo daugiau nei šiaip uogavimas. Tai ir seserų draugystė, ir nuotykis, ir Hardžių svetingumas, ir keksiukų kepimas su mama. Per dieną gervuogių pririnkdavau labai daug. Vos pažvelgusi galėdavau pasakyti, kuri bus saldžiausia.“

Kortnės keksiukai tikrai sužadina prisiminimus, kuriais paremtas jų receptas. Pirkėjai pasakoja, kad skanaujant minkštos, švelnios tekstūros kepinio su saldžiu, tirštu violetiniu įdaru užtvindo jaukumo ir svetingumo jausmas.

Sodo darbai gali tapti nuostabia patirtimi ir jums, ir vaikui. Daržas, kuris juo rūpinantis ir jį stebint dovanoja prieskoninių žolelių ar salotų arba iš sėklos išaugusios gėlės, moko kantrybės ir dėmesingumo.

Merė, užkietėjusi sodininkė, viename Indianos valstijos miesto kvartale garsėjo vešliomis spalvingomis gėlių lysvėmis. „Našlaitės man patinka labiausiai, – prisipažino ji. – Negaliu atsigėrėti jų sodriomis spalvomis. Jokios kitos gėlės jų nenurungs.“ Apsilankius vaikaičiams, ji nusiveda juos į kiemą nusiskinti keletą gražuolių. Atsargiai nukirpusi žirkėmis, ji parsineša jas namo ir parodo, kaip žiedelį gražiai padėti ant popieriaus, išlyginti, uždengti kitu popieriaus lapu ir prispausti keliais enciklopedijos tomiais. Prabėgus kelioms valandoms ir gėlėms išdžiūvus, visi nukelia knygas ir randa tobulai išsaugotus džiovintus žiedus. Tada ji vaikams parodo, kaip juos pritvirtinti prie kartoninės juostelės ir uždengti permatomu popieriumi. „Skirtukas knygai“, – paaiškina ji, padėdama viename gale užrišti kaspinėlių. Šie skirtukai būdavo branginami ištikus mokslo metus ir dar ilgai jiems pasibaigus. „Gėlė iš močiutės sodo“ kiekvienam tapdavo vertingu turtu. Vaikai išdidžiai rodydavo skirtuką, mat patys būdavo prisidėję išrinkdami žiedą, džiovindami ir klijuodami. Visą likusį gyvenimą eidami pro žydinčias našlaites jie prisimins močiutę ir jos sodą.

Gamta tik ir laukia, kol ją pastebėsime. Kaip mes esame iš prigimties kūrybingi, taip ir gamta yra savaime kūrybinga. Ji nuolatos primena mūsų

pačių tikrąją prigimtį. Dažnai sakau, kad Didysis Kūrėjas nematė reikalo liautis: prikūrė tūkstančio spalvų, formų, dydžių gėlių, drugelių, snaigių ir medžių lapų. Gamta visada pasiekama. Ji įkvepia mus augti ir atgimti.

Būdama maža Domenika labai mėgo gerberas, ypač garbanotas ir ryškiaspalves. Užsukus į gėlių parduotuvę, ją vesdavau link stambiažiedžių lelijų, o ji tempdavo mane už rankovės ir sakydavo: „Žiūrėk, mamyte!“ ir rodydavo į gerberas. Domenikos staliukui prie lovos papuošti užtekdavo vienos gerberos. Mano lelijos būdavo brangesnės. Paprastai nusipirkdavau tris stiebus. Žiemos dienomis, kai vakaras atslinkdavo anksti, į gėlių parduotuvę užsukdavome tada, kai žmonės grįždavo iš darbo. Ragindavau Domeniką pauostyti lelijas, perspėdama būti atsargiai, nes gali oranžinėmis žiedadulkėmis išsitepti nosį. Gerberos netepė, bet jos ir nekvepėjo taip aitriai kaip lelijos. Už dvylika dolerių namo parsinešdavome ir vienų, ir kitų. Stabtelėdavome prie korėjiečių parduotuvės, kur nupirkdavau savaitę degančių žvakių: vieną pastatydavome prie Domenikos gerberos, kitą – prie lelijų.

„Įrengsime altorėlį, – aiškinau Domenikai. – Svarbu turėti šviežių gėlių. Žvakių irgi. Jei norėsi, galėsi padėti kriauklelę ir nedidelį medinį smilkalų laikiklį. Sudarykime sąrašą. Ko norėtum?“ Kartais prašydavau neapčiuopiamų dalykų: Dieve, suteik man kūrybingumo, suteik man džiaugsmo, dovanok blavų protą, nepagailėk išminties. Domenika kartodavo mano maldas, nors kai kurių žodžių reikšmės ir nesuprasdavo. Sulaukusi šešerių ji jau blaviai mąstė. Duok Dieve, kad to neprarastų.

Kai šiek tiek paūgėjo ir gaudavo kišenpinigių, Domenika kartais išviliodavo mane į gėlių parduotuvę. Ryškiai rožinės gerberos būdavo jos mėgstamiausios. Oranžinės – antros sąrašė. „Įsirenkime altorėlį, mamyte“, – prašydavo, tad pakeliui namo iš korėjiečių parduotuvės nupirkdavau žvakutę. Gėlės Domenikai bylojo apie saugumą ir džiaugsmą. Jei nebūdavo lelijų, ji man nupirkdavo tulpių – gėlėms išleisdavo visus kišenpinigius.

Domenika ir dabar perka gėles. Šiais metais Motinos dienos proga priedurų radau milžinišką puokštę stambiažiedžių lelijų – švelnus priminimas apie gėlių ir korėjiečių parduotuvę toje Grinvič Vilidžo gatvelėje, kur aš su Domenika dalijausi meile gėlėms.

Pem ir Rikas, gyvenantys viename Milvokio priemiestyje, kartą per metus vaikus nusiveždavo į Viskonsino miškus. Ten jie savaitei išsinuomodavo trobelę prie ežero. „Ji buvo labai maža, – juokiasi Rikas pasakodamas, – bet įkandama didelei šeimai. Vaikams ta išvyka būdavo tikras nuotykis. Mes žvejodavome, kepdavome ant grotelių žuvį, vaikščiodavome po miškus, plaukiodavome. Viskas būdavo labai paprasta, bet jausdavome tokį ryšį su gamta, kad tos išvykos visi labai laukdavome.“ Jų vaikai iki šiol kalba apie „trobelę šiaurėje“ ir prisimena, kaip norėdavo ten važiuoti. „Visi vaikai miegodavo palėpėje, – pasakoja jų sūnus Džesas. – Televizorius rodė tik vieną kanalą, bet kažkodėl mums jis patiko labiau nei televizorius namuose su milijonu kanalų. Šiaurėje viskas buvo paslaptینگiau. Tekdavo žiūrėti tai, ką tuo metu rodydavo. Dažnai prisimenu tas atostogas. Dabar suprantu, kad jos būdavo labai paprastos, bet jausdavomės lyg patirdami patį didžiausią nuotyki. Apsilankyti disneilende būdavo smagu, bet viešnagės trobelėje tarp miškų daug labiau įsiminė.“

Nojus, užaugęs šiaurinėje Meino valstijos dalyje, prisimena, kaip tyrinėdavo miškingą vietovę už tėvų namo. „Mes gyvenome vidury miškų, – prisimena. – Aplink – vieni miškai. Tikrai. Gyvenome tokioje kaimiškoje vietovėje, taip toli nuo civilizacijos, kad, norint kur nors nukakti, reikėdavo važiuoti mašina, ir gana ilgai.“ Vaikystę Nojus prisimena su džiaugsmu. „Miškuose vaizduotė galėdavo lietus laisvai, – pasakoja jis. – Kiekvienas medis turėdavo savo istoriją. Tikrai.“ Neblaškoma dirbtinai sukurtos miesto aplinkos, berniuko vaizduotė galėjo plėtotis nevaržoma. „Kartais man pasidarydavo nuobodu, bet retai, – svarsto jis. – Arti tikrai nebuvo nei prekybos centro, nei baseino, nei mini golfo aikštyno. Gy-

venome labai ramioje vietoje, bet žinau, kad ji mane praturtino. Kai su tėveliu skaitydavome Brolių Grimų pasakas, nė kiek neabejodavau, kad viskas vyksta miške už mūsų namo, – o kas gi galėtų tai paneigti? Tas miškas buvo užburtas.“ Dabar Nojus yra kino režisierius, gyvena Holivude. Ar nustebtumėte sužinoję, kad mėgstamiausias jo žanras – filmai visai šeimai, pilni magijos ir pasakų motyvų? „Kalifornijoje yra daug medžių, ir pats gyvenu gana žaliame rajone. Tačiau vis tiek, kai tik galiu, grįžtu į Meiną. Ten randu dvasiai peno.“

Gali atrodyti, kad, nusivedę vaiką „tik“ į parką, duosime jam nepakankamai. Kai prisėdę ant suoliuko išmaniajame telefone tikriname elektroninį paštą ar apmąstome ir pergrupuojame nuolatos ilgėjantį darbų sąrašą, o vaikas netoliese slampinėja, gali atrodyti, kad jam būtų daug naudingiau leisti laiką plaukimo pamokoje ar mokantis griežti smuiku. Visi užsiėmimai yra naudingi, tačiau nereikia kiekvieną laisvą minutę išnaudoti formaliam ugdymui. Netrukdydami vaikui atidžiai apžiūrėti gėlės žiedą ar pakėlus galvą medyje pastebėti paukščio lizdą, bylojantį apie paslaptinę sparnuočių gyvenimą, leisime jam užmegzti ryšį su gamta ir atsiskleisti pačioms slapčiausioms vaizduotės kertelėms. Kas žino, gal mums laukiant ant suoliuko, peržiūrint pirkinių sąrašą ar planuojant rytdienos darbus pradedamas statyti filmas? O gal patys sau, leisdami penkias minutes pasigrožėti debesų forma, pasidovanosime optimizmo dozę, kuria pasidalysime ir su savo vaikais?

IŽENKIME Į SODĄ

Pratimas

Išvardykite penkias vietas, kur galėtumėte nusivesti savo vaiką pasidžiaugti augmenija. Tai gali būti ir jūsų namo kiemas, ir gretimas parkas, ir gėlių skyrius artimiausioje parduotuvėje – nesvarbu. Svarbiausia, kad jis turėtų pakankamai laiko kvapams užuosti, augalų formoms ir spalvoms apžiūrėti.

Pavyzdžiui:

Galėčiau vaiką nusivežti į ūkį ar botanikos sodą.

Galėčiau nueiti į biblioteką ir paimti knygą apie gėles. Kartu išsirinktume, kurios mums gražiausios, išmoktume jų pavadinimus ir įsimintume, kas joms būdinga. Tada tas gėles surastume gamtoje ar parduotuvėje ir jau pažįstamą augalą apžiūrėtume iš arti.

Galėčiau _____ .

Galėčiau _____ .

Galėčiau _____ .

Galėčiau _____ .

Galėčiau _____ .

Dabar surašykite penkis nuotykius, susijusius su botanika, kuriuos galėtumėte patirti namuose. Jie turėtų būti paprasti ir nebrangūs. Parsinešę į namus augalų, pakelsite sau nuotaiką ir praturtinsite vaiko pojūčius.

Pavyzdžiui:

Galėčiau džiovinti gėles kaip Merė.

Galėčiau leisti vaikams gėlių parduotuvėje išsirinkti gėlių, o grįžus namo kartu jas sudėti į puokštę, kurią pamerkę pastatytume gerai matomoje vietoje.

Galėčiau nupirkti nedidelį lovelį ar vazonėlį ir su vaiku pasėti sėklų.

Galėčiau _____ .

Galėčiau _____ .

Galėčiau _____ .

Galėčiau _____ .

Galėčiau _____ .

GYVŪNIJA

Kai kurie dalykai labiau džiugina nei naminis gyvūnėlis, be to, ir labiau išmoko atsakomybės. Augintiniu reikia rūpintis diena iš dienos. Prižiūrėdami jį vaikai ypač daug išmoksta. Renkantis augintinį būtina apie daug ką pagalvoti. Mažiesiems reikia parinkti vaikus mylintį gyvūną. Yra tokių veislių šunų, kurie šimtmečius veisti, kad būtų kantrūs ir draugiški su padūkusiais vaikais. Auksiniai retriveriai ir labradorai – puikūs tokių veislių pavyzdžiai. Gyvūnėlis turėtų būti toks, kurį mažylis galėtų apkabinti, o tėvų pareiga jį išmokyti su augintiniu elgtis švelniai. Net jei namuose auginti gyvūnelio neišeina, yra kitų būdų, kaip vaikui leisti pabendrauti su gyvūnais. Kai gyvenome Niujorko vesdavausi Domenika į parką apžiūrėti arklių. Apstami

Vienuoliktas skyrius

UGDYKIME SAVARANKIŠKUMĄ

Mokydami vaiką savarankiškumo, mokome jį būti savimi. Padėdami įvertinti, o kartais ir atmesti dirbtinai klijuojamas etiketes, padedame suvokti save tokį, koks esi – kaip originalią asmenybę. Mokydami visuomenės normų, taip pat jį auklėjame, kiek reikia prisitaikyti. Stengdamiesi būti šalia, bet neperlenkti lazdos, padedame vaikui išleisti šaknis ir išskleisti sparnus. Išlaikydami pusiausvyrą, suteikiame vaikui laisvę būti savimi.

TAPATYBĖ IR ETIKETĖS

Stebint, kaip vaikas ieško savęs, ir skatinant ieškojimus nuolatos besikeičiančioje aplinkoje, gali tekti nubrėžti ribas. Jas nustatyti galima taip: „Niekto tokio, jei visa gerkle dainuoja namuose, bet jei restorane užlipęs ant stalo imsi taip elgtis, būsimė paprašyti išeiti.“ Kartais reikia nubrėžti ribas ir sau: „Viršutinė riba: šiandien nesakysiu nieko neigiamo apie savo vaiko kūrybinius bandymus. Net jei trombonas leis bairius garsus, aš raginsiu vaiką groti, o baigus pagirsiu.“ Ribas kartais reikia nustatyti ir bendraujant su kitais: „Neklijuokite mano vaikui etikečių. Nelyginkite mano vaiko su kitais.“

Kai formuojasi tapatybė, o vaikai renkasi ir išbando laisvės ribas, turime saugotis etikečių. Kartais jos ištariamoms netyčia, bet prilimpa metų metams. Stefani nuo šešerių iki aštuoniolikos mokėsi groti pianinu pas tą pačią mokytoją kaip ir jos brolis. Jai augant pianino pamokos būdavo svarbus savaitės įvykis. Kai mergaitė pianino mokytojai pasakė, kad koledže mokysis scenos meno, mokytoja tarė: „Tai bent nustebinai. Maniau, kad tavo brolis visada gaudavo pagrindinius vaidmenis.“

„Negalėjau patikėti, kad ji šitaip pasakė! – stebisi ji. – Juk ji mane pažinojo! Visada daug dėmesio skirdavo mano broliui (jis laimėdavo konkursuose), bet vis tiek neįtikėtina, kaip taip lengvabūdiškai pareiškė savo nuomonę. Mane tai paveikė. Ne tiek, kad būčiau liovusis daryti tai, ką dariau, bet tikrai tiek, kad tą nutikimą prisiminčiau ir kartkartėmis papasakočiau.“

Kūrybingumas gimsta ten, kur netrūksta didžiadvasiškumo, o sužydi ten, kur tvyro saugumo ir pripažinimo jausmas. Jūsų vaikas laimingiausias tada, kai jaučiasi saugus. Rūpindamiesi vaiko saugumu, turite sukurti jam saugią draugų aplinką. Bloga įtaka gali apnuodyti vaiko meninį augimą. Nieko keisto, kad blogiausią įtaką daro tie, kurių kūrybingumas dar nėra atsiskleidęs. Išsigandę savo vaikų laisvės ir besiskleidžiančio kūrybingumo, jie ima pavydžiai ir klaidingai bandyti apsiginti.

Paklausiau savo studentų, kas vaikystėje labiausiai trukdė jų kūrybingumui. Pakyla miškas rankų.

„Nemuzikalaus vaiko etiketė. Muzikavimas buvo mano sesers veikla.“

„Tai, kad tėvai liepdavo imtis ko nors prasmingo.“

„Tai, kad tėvas liepdavo liautis skaičius ir nors kartą nuveikti ką nors naudingo.“

„Tai, kad juokdavosi iš mano noro šokti.“

„Tai, kad mama kritikuodavo mano piešinius.“

„Tai, kad teta sarkastiškai vertindavo mano poeziją.“

„Tai, kad pianino mokytoja per koncertą liepdavo nepraleisti nė vienos natos. Užsikirsdavau ir sustodavau. Mečiau pianino pamokas.“

„Tai, kad mama mane vadindavo genijumi. Maniau, kad turiu būti tobulas. Gėdindavausi prašyti pagalbos.“

Sąrašas begalinis. Spontaniški, neapgalvoti žodžiai, kuriuos ištaręs žmogus pamišta, įsitvirtina pasąmonėje ir neleidžia skleisti kūrybingai asmenybei. Etiketės yra pavojingos: ir teigiamos, ir neigiamos. Pavadinus vaiką „tinginiu“ ar „genijumi“, poveikis būna panašus: abiem atvejais jis mažiau būna linkęs užsiimti tuo, kuo norėtų. Pavadinant tinginiu, jis jaučiasi kaltas ir galvoja: „Kokia viso šito prasmė?“ Pavadinant genijumi jis bijo daryti klaidų, nes gali nepateisinti genijaus titulo. Tragiška abiejų etikečių pasekmė yra ta, kad vaikas sužino, jog kūrybingumas yra pavojingas.

Sužinojė, kad kurti pavojinga, kad ėmėsi kūrybos būsime apklijuoti etiketėmis ir teisiami, liaujamės kūrę. Liovėsi tai daryti, atmetame didžiausias ir nuostabias dovanas, kuriomis esame apdovanoti.

Mūsų kultūroje giliai išsiskleidę įvairiausi mitai apie menininkus. Mokytojai, draugai, tėvai – visi gali nesąmoningai manyti, kad menas yra laiko švaistymas, kad menininkai yra pamišę, nestabilūs ir alkoholikai. Iš tiesų viskas būna priešingai: užsiblokavę jie dažnai elgiasi kaip išprotėję ir būna nestabilūs, be to, iššvaisto daugybę laiko. Didysis Kūrėjas mus apdovanojo kūrybingumu. Kiekvienas žmogus yra kūrybingas. Naudodami savo kūrybinį potencialą, priartėjame prie Dievo. Skatinami išnaudoti savo kūrybinias galias, vaikai priartėja prie savo pačių Aukštesniosios jėgos. Svarbu puoselėti besiskleidžiantį vaikų kūrybingumą. Tad būkite švelnūs, bet griežti ir laikykitės savo pozicijos. Leiskite vaikams džiaugtis savo kūrybingumu. Neabejokite, kad jie eina teisingu keliu. Jis tikrai teisingas. Jų rezultatų kontroliuoti tikrai nereikia.

KOLIAŽAS

Pratimas

Tai vienas mano mėgstamiausių pratimų, kuriuos galėsite atlikti kartu su vaiku, bet kiekvienas atskirai. Pririnkite senų laikraščių ir kiekvienas pasiimkite žirkles, klijų bei kartono lapą. Įspūdinga, kokių skirtingų minčių ir įžvalgų pastebėsite darbuose, kai kiekvienas šeimos narys, išsirinkęs patinkančius paveikslėlius, sudėlios juos taip, kaip jam patinka. Šis pratimas jus tikrai nustebins. Baigus darbus, tegul kiekvienas šeimos narys kitiems pristato savo kūrinį.

MAIŠTINGUMAS ARBA PRISITAIKYMAS

Gyvename ambicingoje visuomenėje. Vienas iš mūsų ambicijų objektų yra vaikai. Norime, kad jiems sektųsi, kad jie blizgėtų, kad turėtų visa, kas geriausia. Norime, kad būtų pripažinti ir sėkmės lydimi pasaulyje. Todėl dažnai priešinamės kūrybiniam impulsams, kurie mums neatrodo tiesiogiai susiję su vaikų profesiniais tikslais, arba tuo, kaip mes įsivaizduojame jų tolesnį kelią. Dažnai atsisakome daryti tai, kas mums ar jiems sudarytų keblumą, dėl ko mes ar jie „prastai pasirodytume“. Čia turime būti įžvalgūs. Žinoma, yra pripažintų visuomenės normų, prie kurių mokome vaikus prisitaikyti. Tačiau yra ir kitų normų, kurioms tikrai būtų neprošal mesti iššūkį.

Kūrybinio atsigavimo ir vystymosi paradoksas yra tas, kad turime rimtai pasiryžti į save ir savo vaikus žvelgti nerūpestingai. Turime vėl išmokti žaisti ir skatinti vaikus tai daryti. Turime saugoti vaiko impulsą kurti.

Galima rasti būdų „tinkamam maištui“, tai yra visai šeimai maloniems žaidimams ir išdaigoms, paskatinti. Pasikloję vaizduote, galime sužadinti kūrybingumą paskatindami lengvą neprisitaikėliškumą.

Valeri, aštuonmečio ir dvylikametės mama, nuvargino nuolatiniai vaikų maldavimai prekybos centro javainių skyriuje. „Ne, nepirksime javainių, jei pirmas ingredientas sąrašė bus cukrus, – kartojo ji tūkstantąjį kartą. – Būtų tas pats, kas pusryčiams valgyti desertą.“ Vaikai vis tiek čiupdavo nuo lentynos kiekvieną ryškiaspalvę dėžutę, atidžiai skaitydami sąrašą ir tikėdamiesi rasti ką nors, kas atitiks griežtus reikalavimus ir turės teisę pakliūti į parduotuvės vežimėlį.

„O kukurūzų sirupas?“ – atrado vyresnėlė Bruk.

„Ne, – priminė Valeri. – Tai – cukrus.“

„Bet aš noriu pusryčiams *deserto!* – maldavo sūnus. – Tai būtų nuostaliausia diena.“ Staiga Valeri kilo puiki mintis.

„Jei pusryčiams norėtumėte deserto, ar tikrai rinktumėtės javainius?“ – paklausė ji. Bruk ir Rajanas susižvalgė.

„Nežinau“, – atsakė Bruk suabejojusi.

„Jei pusryčiams galėtume rinktis bet kokį desertą?“ – perklausė berniukas.

„Taip“, – atsakė Valeri ir nusišypsojo.

„Tada rinktumės šokoladinį pyragą“, – vieningai nusprendė vaikai.

„Gerai, – atsakė mama. – Eime į konditerijos skyrių.“

Vaikai nustebę susižvalgė. Negi tikrai pusryčiams gaus šokolado?

„Rytoj ypatinga šventė, – aiškino Valeri, apsimesdama, kad tikrina kalendorių. – Ji vadinasi „Diena aukštyn kojomis“. Tai reiškia, kad rytą pradėsime nuo deserto, tada vakarieniausime. Per pietus pietausime, o vakare pusryčiausime, – nusijuokė, nes tokia dienotvarkė atrodė smagi net jai pačiai. – Taigi, suplanuokime, ką valgysime.“

Bėgiodami po parduotuvę jie su didžiausiu džiaugsmu laukė rytdienos. Kaip žadėta, rytas prasidėjo šokoladiniu pyragu. „Žinokit, kad tokia diena būna tik kartą per metus, – perspėjo Valeri. – Visai smagu, tiesa?“

Nuo tada vaikai kasmet nekantriai laukdavo „Dienos aukštyn kojomis“. Toks subtilus maištas jiems priminė, kad ir jie pasaulyje turi įtakos, kad taisyklės nėra iškalto akmenyje. „Nemanau, kad tai žalinga vos kartą per metus, – sako Valeri. – Nė kiek neabejoju, kad net naudinga. Žaismingas nepaklusnumas saugumo ribose gali suteikti daug džiaugsmo ir pasitenkinimo, kuriuos pajusti turime prigimtinę dvasinę ir kūrybinę teisę.“

Žmonės, kurie buvo auginami tapti (ir likti) kūrybingi, sieja tai, kad jų tėvai mokėdavo džiaugtis jų žaismingumu. Per daug negirdami ir negailestingai nepeikdami vaikų pastangų, tėvai mokėdavo subtiliai paskatinti kūrybingą žaismingumą.

Aleksandra prisimena vaikystėje lankytą vasaros menų stovyklą ir tą dieną, kai direktorius kiekvienam stovyklautojui atsisveikindamas padovanojo po pakabutį – ant oranžinės virvutės kabancią medinę žvaigždę. „Reikia būti drąšiam, kad nešiotum oranžinį papuošalą“, – pasakė jis, įteikdamas pakabutį. Aleksandra sako, kad tada ir pamilo oranžinę spalvą. Grįžusi namo, ji nusprendė būti drąsi iki galo – pirmą penktos klasės mokslo metų dieną išdidžiai pasipuošti visomis vaivorykštės spalvomis: violetiniais batais, žaliomis kojinėmis, mėlynomis kelnėmis, iš raudono džemperio kyšančiais geltonais marškinėliais ir, žinoma, oranžiniu pakabučiu.

„Kai nusileidau žemyn, tėvai nepasveikino šitaip pasipuošus, bet ir neliepė grįžti į savo kambarį persirengti, – prisimena ji. – Iš esmės jie man leido daryti, ką noriu.“

Skatindami savo ir vaikų kūrybingumą, mokome juos pačius būti kūrybingus ir raginti tokius būti kitus. Šitaip sustiprėja jų ryšys su Didžiuoju Kūrėju. Šis ryšys padės dar labiau skleisti jų kūrybingumui. Jiems atsivers nauji keliai. Nebūtina žinoti, kaip tiksliai tai vyks. Reikia tikėti, kad vaikai eina tinkama kryptimi, ir leisti jiems patiems tuo tikėti.